

ali plahost, bojazen pred očitanjem prevelike samozavesti.

Primer izrabljanja nasprotnikovega sočutja — *argumentum ad misericordiam*: študent, ki je padel na izpitu, prosi profesorja, naj ne vpiše nezadostne ocene, da ne bi izgubil štipendije, se čutil nesrečnega ipd. Pri tem načinu argumentiranja se v drugi osebi zbujajo čustva usmiljenja in sočutja z namenom, da se ta oseba pridobi.

Primer zbujanja sobesednikove nečimrnosti — *argumentum ad vanitatem*: v pogovoru padajo takele fraze: »ni najmanjšega dvoma, da zadevo dobro poznate...«, »kot

strokovnjak gotovo veste, da...«, »...kot inteligenten človek razumete, da...«. Po tej izjavi izpovem svoj nazor v upanju, da ga bo s komplimenti obsuti sobesednik priznal za dobrega. To je način argumentiranja, kjer skušamo izrabiti bližnjikovo nečimrnost.

Primer zbujanja sobesednikove strasti — *argumentum ad populum*: argumentacija sloni na netenju strasti poslušalcev s sklicevanjem na njihov ponos, narodni in rasni egoizem, na instinkte in predsodke z namenom pridobiti poslušalce za svoje nazore in stališča.

Vlado Nartnik
Filozofska fakulteta v Zagrebu

HORACIJ V DUBROVNIŠKI KNJIŽEVNOSTI*

Malokateri antični pesnik je zapustil toliko sledov v evropski poeziji od XVII. do začetkov XIX. stoletja kot Horacij. Te sledove je osvetlil že E. Stemplinger v obsežni knjigi »Das Fortleben der Horasischen Lyrik seit der Renaissance« (Leipzig 1906), ki pa se žal — kot je navada pri podobnih tujih študijah s podobno tematiko — omejuje le na Horacijeve odmeve v zahodnoevropskih literaturah. Toda Horacijeva lira je v tem obdobju mogočno odmevala tudi v slovanskem svetu. Tako se je npr. na Poljskem jezuit Sarbiewski s svojimi latinističnimi verzifikacijami proslavil kot »poljski Horacij XVII. stoletja«; daljši prispevek o njem je bil objavljen tudi v izvestju ljubljanske gimnazije za leto 1864. Številne odmeve Horacijeve poezije v ruski književnosti je raziskal Wolfgang Busch, Horaz in Russland (München 1964). Njegovo usodo v starejši srbski in hrvaški književnosti je zasledoval Josip Josifović v zanimivem pregledu »Horaz in der älteren serbokroatischen Literatur«, objavljenem pred leti (1964) v Živi antiki (ZA XV, str. 429—456 in XVI, str. 279—309). V krog teh prizadevanj lahko prištejemo tudi dobro dokumentirano študijo Dušana Voglarja, Vodnikovo spoznavanje Horaca (Slavistična revija XIII 1961-62, str. 60—87). In zdaj je to podoba Horacijeve usode pri naših narodnih dopolnila in poglobila še razprava Vladimira Vratovića, »Horacije u dubrovačkom pjesništvu 18. i 19. stoljeća«, objavljena v Radovih JAZU 1971, toda po svojem nastanku celo desetletje starejša, saj je bila že leta 1961 v tipkopis-

ni obliki predložena kot doktorska disertacija zagrebški filozofski fakulteti.

Ta razprava, kot rečeno, sodi v okvir naštetih študij, vendar hkrati tudi prerašča ta okvir, saj se ne omejuje le na zbiranje bibliografskih in drugih podatkov ter na beleženje reminiscenc in odmevov, temveč skuša poiskati tudi odgovor na zahtevnejša vprašanja, predvsem na vprašanje, zakaj je bil Horacij tako blizu ravno stoletju razsvetljenstva: vera v absolutno moč razuma ter refleksivni, čustveno zadržani značaj njegove lirike po eni strani, vzvišeni prezir do neizobraženega ljudstva (profanum vulgus) po drugi strani — to sta pglavlni afiniteti, ki Avgustovega dvornega poeta v čudni koaliciji približujeta revolucionarno navdahnjenemu evropskemu izobraženstvu iz obdobja razsvetljenstva.

Horacijev vpliv na dubrovniško pesniško ustvarjalnost se najvidneje izraža v številnih reminiscencah, s katerimi so posejana izvorna dela tedanjih domačih pesnikov, ter v posnemanju njegovih zahtevnih metričnih sistemov (alkajska, sapfiška, asklepiadska kitica). Med prevajalci Horacija zavzema najugodnejše mesto Djuro Hidža, dubrovniški zdravnik, ki je »v enem dnevu napisal več latinskih distihov kot receptov v celem letu«; njegova knjiga »Horacia Flaka Piesni liričke« (1849) je še do danes edini celoviti prevod Horacijeve lirike pri južnih Slovanih (za primerjavo naj omenim, da so imeli Italijani ob začetku dvajsetega stoletja že 48, Francozi pa menda že okrog 100 takšnih prevodov!).

Nadaljnje zanimivo področje Horacijevoga vpliva predstavljajo tako imenovane para-

* Vladimir Vratović, *Horacije u dubrovačkom pjesništvu 18. i 19. stoljeća*. Radovi SAZU 357, Zagreb 1971, str. 275—352.

fraze, to je obnavljanje motivike kake pesmi v prozi ali v drugačni metrični obliki, npr. prelivanje alkajskih in sapfiških kitic v heksametre. Ta postopek so spočetka uporabljali kot priljubljeno učno metodo v jezuitski gimnaziji, pozneje pa so nekateri pesniki po tej metodi ustvarili pravcatе če že ne lirične, pa vsaj artistične umetnine v latinščini. Zlasti sloveči sta zbirki parafraz, ki sta jih v rokopisu zapustila dubrovniška latinista Rajmund Kunić in Djuro Ferić; slednji je parafraziral večino Horacijevih pesmi v latinskih heksametrih, elegičnih distihih in jambskih enajstercih, zanimiva pa je tudi njegova parafraza bibličnih psalmov v sapfiških in alkajskih kiticah, kjer ni preoblikoval samo ritmike, ampak tudi dikcijo in stil prvotnega besedila, tako da je npr. smrt postala Orkus, svetopisemski Bog je postal Olimp ali Gromovnik itd.

Z razčlenbo teh in podobnih pojavov Vratovičeva razprava osvetljuje zanimiva poglavja iz zgodovine dubrovniškega latinizma. Nekatere njene načelne misli in metodološke prijeme bi lahko s pridom uporabili tudi pri preučevanju slovenske literarne preteklosti. Tako npr. uvodoma izraženo misel o trojezičnosti stare hrvaške književnosti: dela, ki so jih hrvaški avtorji napisali v latinskem ali italijanskem jeziku, je

treba podvreči istim estetskim kriterijem kot dela, napisana v hrvaščini, saj so organski izraz istega kulturnega okolja in ustvarjalnega hotenja. Ali ne bi lahko podobno načelo — mutatis mutandis — obveljalo tudi za starejša obdobja slovenske literarne zgodovine? V hrvaški literarni zgodovini je takšno gledanje že obrodilo prve sadove, o čemer priča med drugim monumentalna antologija »Hrvatski latinisti«, ki je v redakciji Veljka Gortana in Vladimira Vratovića izšla v dveh zajetnih knjigah pri Matici Hrvatski (1969). Misli, ki jih bremo v uvodni študiji k tej antologiji, lahko s spremembo narodnostnega predznaka zapišemo tudi o naših slovenskih latinistih:

»Mnogo hrvaških latinistov je ustvarjalo v domovini, ki je bila skozi stoletja izpostavljena razdiralnemu prepihu idej, vojsk in političnih pretresov. Mnogo jih je delovalo zunaj domovine, ki so jih zapustili le fizično, a v svojem srcu nikoli, ter tavali po deželah Evrope, kamor jih je gnala neusmiljena usoda, kamor jih je vodila strastna želja po znanju in novih odkritjih, kamor sta jih zanesla njihov talent in uporna kljubovalnost. Tako eni kot drugi pripadajo hrvaški književnosti. In nič manj Evropi.«

Kajetan Gantar
Filozofska fakulteta v Ljubljani

FRANCE PREŠEREN, SZONETTKOSZORÚ — SONETNI VENEC

V madžarščino prevedel in besede o Prešernu napisal Zoltán Csuka. Likovno oblikoval Franc Mesarič. Založili in izdali Pomurska založba ZGP Pomurski tisk, M. Sobotič — Európa könyvkiado Budapest, 1971.

Knjiga je učinkovito opremljena z vtisnjanim rokopisom prvega soneta na ovitku; za naslovom sledita na celih straneh Prešernov portret »po Geidorfovi fotografiji« in Langusov portret Julije Primčeve. Za vzporednim besedilom (na levi strani slovensko, na desni prevod) in spremeno besedo sledijo na celih straneh podobe pesnikovega doma, cerkve sv. Marka, ljubljanskega liceja, Prešernovega spomenika in Ljubljani, rokopisa prvega soneta nesreče in prve strani Sonetnega venca iz Ilirskega lista.

Z. Csuka je nekoč sam pesnil v madžarščini in je poleg mnogih srbskih in hrvaških del prevel tudi Njegošev Gorski venec v madžarščino. Jednati slovenski pesniški besedi — pravi slovstveni zgodovinar Andre Angyal v poročilu o tej knjigi — tudi madžar-

ski pesniški jezik ni kos... Zato zvenijo madžarske podobe tudi v tem prevodu mnogokdaj naravnost naivno; besede, ki so pri Prešernu žive, polne, dvignjene nad vsakdanost — pa se glasijo v prevodu prazno, kot mašilo. Posebno, če se prevajalec oddaljuje od izvornika, tako da opušta pesnikove izraze, podobe, prisposodbe ali jih presvobodno razlaga. Nekaj primerov naj ponazori to ravnanje.

Že v prvem sonetu bistvena oznaka: »vseh drugih skupaj veže harmonija...« v prevodu zbledi v: »kot magistrale zveni v eno, lepo«. V 2. kitic je izostala bistvena vrstica: »enak je pevec vencu poezije«, spremenjena je zadnja katica — v nasprotju z vsebino izvornika. — V 2. sonetu: »v njem zdanje bodo bolečine spale« — prevaja: »tudi onstran bolečine bo (pesem) živel v moji noči«; izpustil je »pesmi bolj zveče«, neustrezna je vsebina zadnje kitive... Presvoboden je četrti, npr. »me v blaznost žene...« namesto: »v mesto...« Neumljiva